

RESSÒ DE LA RENAIXENÇA I EL ROMANTICISME AL VENDRELL

REMEI ESTEBAN I NIN

La comunicació va dedicada a fer un petit extracte de la labor feta per cadascun dels escriptors vendrellencs que van propiciar l'evolució de la literatura catalana des del segle XIX, exceptuant, és clar, la figura d'Àngel Guimerà, el qual, sens dubte, va tenir una influència cabdal en alguns d'ells.

Sorprèn que, tot i ser el Vendrell una vila eminentment agrícola, i amb un cens d'habitants que fluctuava entre els 4.000 i els 5.000, hi hagués tanta efervescència literària.

Més endavant crec necessari de fer un estudi detallat i aprofundit de cada personatge, però de moment només s'exposa en síntesi la labor que va dur a terme cadascun d'ells.

RESSÒ DE LA RENAIXENÇA I EL ROMANTICISME AL VENDRELL

Els factors que propiciaren la recuperació de la literatura catalana són molt complexos, i hom ha assenyalat la influència que aquesta recuperació va tenir en el camp cultural i ideològic. Dins la complexitat, s'hi va afegir el moviment romàntic, amb una revaloració de la llengua i la història pròpies i dels costums populars.

Alexandre Plana va fer uns estudis de llibres i d'autors concrets, ja que tenia un especial interès per tot allò que es referia a la literatura catalana. D'entre els articles de caràcter general que publicà, en destaquen uns de la sèrie «Les valors del nostre renaixement», en els quals ens explica la seva teoria sobre l'evolució de la literatura catalana des del segle XIX, i fa un estudi dels problemes literaris de la seva època. Plana opina que el veritable *renaixement* va començar al segle XX i que el moviment anterior només havia estat una tasca preparatòria, absolutament necessària per anar enriquint la llengua. Gràcies a l'esforç anterior, els escriptors del moment —i es refereix al 1915— poden iniciar el treball per a assolir la plenitud lingüística i literària.⁽¹⁾

La lectura d'aquesta antologia em va despertar l'interès vers la realitat que es va produir i que van experimentar tot un seguit de vendrellencs que van dedicar el seu temps de lleure a escriure poesia, teatre, prosa, articles periodístics, i... van intercanviar molta, molta correspondència.

La comunicació va dedicada a fer un petit extracte de la labor feta per cada un dels personatges que van destacar, exceptuant, és clar, la

figura d'Àngel Guimerà, el qual, sens dubte, va tenir una influència cabdal en alguns d'ells.

Sorprèn que, essent el Vendrell una vila eminentment agrícola, i amb un cens d'habitants que fluctuava entre els 4.000 i els 5.000, hi hagués tanta efervescència literària.

Més endavant crec necessari fer un estudi detallat i aprofundit de cada personatge, però de moment només s'exposa en síntesi la labor que van dur a terme per a la recuperació literària de la nostra llengua al Vendrell.

JAUME RAMON I VIDALES

Notari, historiador i escriptor (1-12-1846 / 21-07-1900).

Jaume Ramon i Vidales nasqué al Vendrell l'1 de desembre de 1846. Les primeres lletres i els estudis primaris els féu al Vendrell, però després va anar a estudiar a Barcelona i obtingué el títol de notari als 25 anys. Per oposició, el 1872 li fou concedida la notaria de Sarreal (Conca de Barberà), i dotze anys més tard passà a ocupar la de Montblanc. El 1888 tornava al Vendrell. Morí el 21 de juliol de 1900.

Jaume Ramon fou amic íntim d'Àngel Guimerà. Es van conèixer quan eren infants, des que Guimerà arribà al Vendrell, i l'amistat durà tota la vida. Ell fou qui encoratjà Guimerà a escriure en català.

Quan Jaume Ramon estudiava a Barcelona participà amb els fundadors i col·laboradors de *La Jove Catalunya* i *La Gramalla*. El 1891 fundà al Vendrell el periòdic *El Vendrellense*, juntament amb el seu germà Ramon Ramon i Vidales.

Com a historiador, preocupat pels orígens de la vila, començà a publicar en *El Vendrellense*, a mitjan octubre de 1893, concretament en el número 55, un primer treball sota el títol de «El Vendrell històric» (bé, el títol era «Vendrell històric», sense l'article *El*). Durant set anys, cada setmana, publicà articles i notes sobre fets i dades de la vila, els quals, aplegats, foren editats com a llibre l'any 1933, amb pròleg de Rovira i Virgili. Aquest llibre va tenir molt d'èxit entre les famílies vendrellenques, però també va tenir difusió a Barcelona, i, fins i tot, el mestre Pau Vila va

*"El Mercat". Aquest punt crucial per a la pagesia és el principal protagonista en l'obra Roda el món i torna al Born, de Jaume Ramon i Vidales.
Arxiu M⁸ Carme Cardó i Soler.*

"La Rambla". Un diumenge de mercat. Dels pobles de la comarca baixaven, amb carro, els veïns, a Vila.

fer-ne uns comentaris —el maig de 1934— referents a com s'havia efectuat l'ampliació de la vila, al periòdic barceloní *La Publicitat*.

L'any 1982, el Patronat Cultural de l'Ajuntament del Vendrell en va fer una reedició facsímil (que també es va exhaurir, en poques setmanes) amb un pròleg addicional de Josep Mª Inglès i Rafecas.

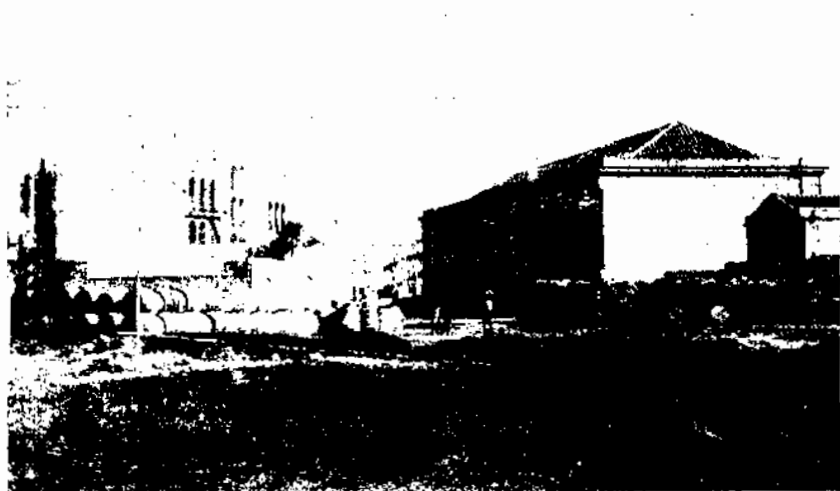
Una altra faceta de la seva producció, la trobem en l'obra *Roda al món i torna al born*, classificada com «jogueta» còmico-líric, d'interès local, en un acte i en vers. Amb música del mestre Joan Rius, fou estrenada al Teatre del Casino Circo del Vendrell la nit del 27 de març de 1892. El tema, traslladat, seria força actual. Tracta de la competència entre les botigues de la vila i el mercat municipal. Si fem una comparació, seria com la que hi ha avui entre els petits comerços i els grans súpers.

L'acció passa a la vila del Vendrell i es desenvolupa amb motiu d'haver-se obert novament al públic el mercat. Els personatges són molt singulars, tal com es pot deduir només pel nom: la Revista del Foment, la Sra. Plaça Vella, en Quico, el Foment, el Demòcrata, en Nasi, el Vendrell, el Carrer Alt, en Nunci, cor de revenedors, carnisers, verdulers i peixaters.

L'obra està dedicada a la societat Casino Circo.

Un altre treball d'En Jaume Ramon porta per títol *L'arc de Barà*, en el qual demostra els seus coneixements com a historiador. *L'arc de Barà* és una monografia que obtingué el premi ofert per l'Excma. Diputació de Tarragona en el certamen dels Jocs Florals de 1894, celebrats a Barcelona. Després d'obtenir el premi en aquest certamen esmentat, en publicar el treball, el mes d'agost del mateix 1894, el dedicà al Sr. Josep Mateu i Mercader, propietari, segons escriptura, d'una peça de terra en la qual, en la descripció del Registre constava: «...que en el vèrtex de l'angle que formen les confrontacions de ponent i tramuntana té en un dels 'estribos' el monument romà conegut per ARC DE BARÀ.» El propietari, Sr. Mateu, havia autoritzat, el 5 de juny de 1892, el notari Jaume Ramon a fer una definició de la finca en adquirir una peça de terra que engrandia la seva hisenda.

Col·laborava en diferents revistes, si bé gairebé sempre tractava de temes referents a la seva professió i del dret civil català. I, a l'ensem, va deixar molta, molta correspondència.

"L'estació del ferrocarril". El comerç del vi i la indústria de les bótes era la primordial activitat de la vila del Vendrell a finals del segle XIX. Amb l'arribada del ferrocarril, l'exportació de vi es traslladà de Sant Salvador (per via marítima) al Vendrell, per via fèrria. L'obra costumista El carro del vi, de Ramon Ramon i Vidales, es centra entorn d'aquests fets. Arxiu Mª Carme Cardó i Soler.

"Plaça de les Quatre Fonts". Amb aquest aspecte la recorda Josep Aixalà al llibre Hores vagaroses.

JOAN RAMON I SOLER

Nasqué al Vendrell el 20 d'octubre de 1851. Era cosí germà dels Ramon i Vidales. De professió farmacèutic, acostumava a celebrar reunions en la seva farmàcia amb els amics i els nous arribats al Vendrell que militaven dins el catalanisme, i escriptors en qualsevol de les seves manifestacions, entre els quals es trobava Àngel Guimerà.

La seva ploma era fàcil, espontània i quasi sempre festiva. Va escriure molts poemes romàntics, descriptius de fets o situacions, patriòtics... dedicats a familiars, amics, amigues... i a la seva vila. El primer llibre que sabem imprès a la nostra vila fou d'ell. Era un inspirat llibret de versos titulat *Quadres del natural*. Abans, i imprès a Barcelona, ja havia publicat *Penediment*, una història d'amor impossible, en vers, molt descriptiva i molt emotiva. També molts altres treballs en prosa, i molta, molta correspondència. Era amic íntim d'Àngel Guimerà, la qual cosa es posa de manifest en la correspondència sostinguda entre ells dos. Morí al Vendrell l'1 d'octubre del 1900.

D'antuvi va escriure en castellà, però a través dels seus escrits s'observa com la influència de la Renaixença va transformant la seva afició literària. Tot el que escrivia ho guardava i els seus familiars ho han tingut recòndit fins enguany, 1995, que s'ha pogut conèixer la labor que va dur a terme.

A continuació es detallen alguns dels seus treballs:

Llegenda del mar, amb data del juny de 1879, la dedica a la seva estimada amiga Maria Raventós Calbó. Consta de 10 poemes, titulats: «I, La veu del poeta»; «VI, Lo castell feudal»; «II, La ruïna del mar»; «VII, Lo somni de la nina»; «III, Idil·li amorós»; «VIII, Recança»; «IV, Lo salvament»; «IX, Arrepentiment»; «V, Lo mal cavalier»; «X Conclusió».

La corona dels amors, data del maig de 1879. Està dedicada a una altra estimada amiga, Dolors Rigual i Soler.

Els versos d'aquest poema són tristos i malenconiosos, i amarats de romanticisme. Vegem-ne uns fragments:

que millor que sol de dia
sembla una nit ab estels;
la mantellina de blonda
feta de rida torralet
cubriu com talen de naixe
la l'uentor del cabell;
un gipó de sederia
no tan estret com pot ser
li ajusta del cos la gracia
per aguantar lo cayent
d'un bon faldelli de blana
que deiga veure uns pentets
ab sabatona enflocada
y sivella que ls estremy;
brillejan per sas orelles
arrecadas de valer
pregant sas damneras pedras
las mallas d'un collaret
traspasat d'un reliquiari
qu'entre blondas se li pert;
a las mans; si'n diu de joyas!
las tumbagas del promés,
lo solitari que l'avía

Tant si estan coberts de glòria
Com de penes i tristors
És la llosa mortuòria
La Corona dels amors.

I el poema acaba:

I en eixa vall de dolors,
Pel qui sofreix i qui gosa
Ja es pot dir que sols la fosa
Li corona sos amors...

Els poemes porten els títols següents: *Invocació*. «Els amants», «La monja», «Dins la cel·la», «Les aus missatgeres», «Frisança», «El retorn».

Les nines de Sabartès (sense data) és una llegenda fantàstica. Inspiració. El cant primer és la «Descripció del lloc», el segon «El palau de les nines», el tercer «El cant dels aucells», el quart «El perfum de les flors», el cinquè «Els murmuris de l'aigua» i el sisè «Conclusió. Fi de la llegenda».

• • •

En una llibreta va escriure una sèrie de poemes titulats: «La processó de les nenes», «Ahir i avui», «Tot ballants» (oda), «A un minyó de Santes Creus», «La fira de tot l'any» (diàleg).

La palla. És una poesia que fou presentada en un certamen humorístic que es titulava «Jocs Pallais». Va obtenir un premi.

Lluny de ma pàtria. Cant patriòtic d'enyorança. Sabut és que només va sortir de Catalunya en una ocasió; va anar quinze dies a París.

A continuació detallem els títols de les següents poesies: «Amor de mare. A ma germana» (felicitació). «El primer bes, te'n recordes?». «Mentres món sigui món» (diàleg entre un foraster i un veí de la vila. Quadre de costums). «El segle XIX, Avant!». «La batalla constant de la vida», a un amic. «Epitalami», a un car amic. «La Quaresma. La Festa Major de Sant Vicenç», quadre descriptiu (de costums).

Records del Vendrell, datat el 1876, està dedicat a n'Evarist Llorenç i Gallart, com a penyora d'amistat i record d'haver *permanescut* una

Portada del manuscrit Poesias amorosas de Joan Ramon i Soler datat el 1883.

llarga temporada en aquesta població. És un àlbum fotogràfic descriptiu del caràcter i del físic d'unes noies de la vila. No n'esmenta el nom. Però en un full a part i coincidint amb la numeració que porten els versets, l'autor va fer una llista amb els noms de les noies.

Records del Vendrell porta un subtítol: *A les nenes del Vendrell*. Com a pròleg hi ha una llarga dedicatòria humorística, i empra paraules com: *etsagallada, xabeta, bandarras, empatollan...* Al final, ell mateix fa una crítica de la seva obra, sota el títol *Conclusió*.

• • •

El 2 d'abril de 1887, escriu *El Vendrell, crònica poètica de son passat, present i pervenir*. Dedicà aquest treball a un reconegut soci de l'Ateneu per a il·lustració d'obers, com a penyor d'alta estima. És un treball històrico-literari. No es va publicar.

• • •

El 6 d'octubre de 1889, la «Revista semanal ilustrada, dedicada a los catalanes y a sus sociedades benéficas y de recreo», de l'Havana, núm. 4, titulada *La Gralla*, va publicar, a doble pàgina, 13 versos d'en Joan Ramon i Soler, sota el títol *Catalunya pintoresca - Vendrell*. En citarem alguns...

De peus a la platja
y'l cap a montanya
s'engronxa y's banya
lo mes rich joyell
que guarda la terra
per dins son passatje,
tal es lo vilatje
cridat per Vendrell.

Pilastra geganta
de pedra ferrenya
l'aloca y ensenya
de creure y pregar;
capsada per l'àngel
que vetlla y vigila
no's troba en cap Vila
mes bell campanar.

• • •

En un programa de la Festa Major del Vendrell de l'any 1917, en el qual es recordaven «Vendrellencs il·lustres», hi figura també Joan Ramon i Soler, com a celebrat poeta i amb una tendra poesia que porta per títol *Record del Nin*.

• • •

Ensayo

Ensayo

Heus ac des aires vives al portar
 i ay te tota en un vent,
 en un lle dramb a ve, aneant,
 una joya en el vent,
 i el que vent la vida en.

Ensayo de la vida en el vent
 que ventura ja a l'empresament,
 que l'entèn en el vent,
 l'entèn en el vent,
 que l'entèn en el vent.

Ensayo de la vida en el vent
 que l'entèn en el vent.

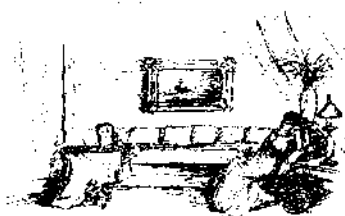

Accents del cor

Accents del cor

Ensayo de la vida en el vent
 que ventura ja a l'empresament,
 que l'entèn en el vent,
 l'entèn en el vent,
 que l'entèn en el vent.

En aquestes horas de penumbra i de
 enyor, veient des del meu fons
 a l'entèn en el vent, l'entèn en el vent,
 l'entèn en el vent, l'entèn en el vent,
 l'entèn en el vent, l'entèn en el vent.

Crít de l'ànima

Crít de l'ànima

Crít de l'ànima de la vida en el vent,
 l'entèn en el vent, l'entèn en el vent,
 l'entèn en el vent, l'entèn en el vent,
 l'entèn en el vent, l'entèn en el vent.

Crít de l'ànima de la vida en el vent,
 l'entèn en el vent, l'entèn en el vent,
 l'entèn en el vent, l'entèn en el vent,
 l'entèn en el vent, l'entèn en el vent.

Pàgines 20, 21 i
 23 del mateix
 manuscrit.

Tal com remarcàvem sobre el poema *Penediment* —publicat el 1886—, la descripció és molt detallada. Vegem-ne un exemple:

ella va tota enjoyada
 mes tan ficso'l pensament,
 que millor que sol de dia,
 sembla una nit ab estels;
 la mantellina de blonda
 feta de rich torsalet
 cobreix com tàlam de nacre
 la lluentor del cabell;
 un gipó de sederia
 no tan estret com pot ser
 li ajusta del cos la gracia
 per aguantar lo cayent
 de un bon faldellí de grana
 que deixa veure uns peuet
 ab sabatona enflocada
 y civella que'ls estreny;
 ...

A més de tots els poemes, es conserva molta, molta correspondència amb personatges il·lustres, i publicacions de diaris i revistes que li havien editat algun treball.

RAMON RAMON I VIDALES

Va néixer al Vendrell el 23 de maig de 1854. De professió, o d'ofici, impressor, va dedicar bona part de la seva vida a escriure. És considerat un gran sainer, un escriptor costumista, i també com a periodista va col·laborar en moltes publicacions.

Presentem una llista de les seves obres:

Cent refranys. Estiragassats i comentats per Ramon Ramon (Ramonet R.) —Imitació a fra Anselm—. Tal com diu el subtítol, és un recull de refranys, els quals són comentats amb ironia i en contra del que volen dir. Editat a Barcelona el 1897 per Antoni López, editor, Llibreria Espanyola, rambla del Mig núm. 20, Barcelona, i al Vendrell a la Impremta de Ramon Germans, carrer del Teatre, 18.

L'agència d'en Pep Currillo. Sainet en un acte i en prosa. Estrenat amb gran èxit al Teatre Català (Romea), la nit del 28 de novembre de 1902. L'acció passa en una vila del Baix Penedès. Pep Currillo és un home d'uns 45 anys, tipus «salau», amb molta «fatxanderia», ben vestit, amb gorra de seda negra, fuma sempre «puro» i agafa molt sovint «el làtigo» —el fuet—, sobretot quan parla de cavalls.

A cal notari o uns capítols matrimonials desfets. Sainet de costums catalans, en un acte i en prosa. Molt divertit.

On menys es pensa. Comedieta en un acte i en prosa.

En Pau de la gralla o La Festa Major de la Vila. Sainet de costums populars vendrellencs, en un acte i en prosa.

Lluita de cacics o l'elecció de regidors. Sainet de mals costums, en un acte i en prosa.

La nit dels innocents o Els municipals burlats. Sainet en un acte i en prosa. Segons consta: «De venda a la Llibreria de A. Lòpez, a la Rambla del Mig, 20 de Barcelona, i a les principals llibreries.»

El carro del vi. Quadre de costums vilatans en un acte. Aquesta obra fou estrenada al Teatre Català (Romea) el dia 19 de setembre de 1903. L'acció passa en una vila del Penedès a primers del segle XX. Però, en realitat, en aquesta obra, quan es va escenificar al Vendrell, els veïns hi van identificar personatges populars de la vila.

El forn d'en Pere Pastera. Sainet de costums vilatans. En un acte i en prosa. Estrenat amb gran èxit al Teatre Català (Romea), la nit del 5 d'abril de 1904. L'acció, en una vila del Penedès.

El «Coro» dels Benplantats o Aquí ha caigut la grossa. Sainet de costums vilatans en un acte i en prosa. Estrenat, també, amb gran èxit al Teatre Català (Romea), la nit del 28 d'octubre de 1904. L'acció, en una vila la nit del 23 de desembre de 1898.

La desenfeinada. Comèdia vilatana en un acte i en prosa. Estrenada al Teatre Català (Romea) la nit del 23 de setembre de 1905.

L'impenitent. Drama vilatà en tres actes.

Dilluns de sabater. Sainet en un acte i en prosa.

El Restaurant de la platja. Sainet de costums vilatans en un acte i en prosa.

Ferro fred. Drama en dos actes, de costums populars vendrellencs. L'acció es refereix al *Pa beneït*, la festa popular que encara perdura. L'obra fou estrenada al Teatre Novetats de Barcelona —Nova Empresa de Teatre Català—, la vetlla del dia 16 de gener de 1909.

«El curandero» nou. Sainet en un acte.

El carro desfet. Drama en un acte. Segona part del carro del vi. Sainet tràgic. Publicat a *La Escena Catalana* de Salvador Bonavia del carrer Tapineria núm. 13 de Barcelona.

• • •

Si fem una lectura de les obres, hom pot fer-se una idea de com es vivia al Vendrell a finals del segle XIX i a principis del XX.

A més, juntament amb el seu germà Jaume va fundar *El Vendrellen-se*, setmanari local, que després es titulà *Lo Vendrellenc* i més tard *El Baix Penedès*.

De la vinculació entre Ramon Ramon i Vidales i Àngel Guimerà, la besnéta del primer, Maria Ramon i Cavallé, n'ha fet un acurat estudi, que el mes de setembre d'enguany, 1995, va ser presentat al simposi «Àngel Guimerà i el teatre català del XIX», a l'auditori Pau Casals de Sant Salvador, el Vendrell.

Ramon Ramon i Vidales va morir el 24 de setembre de 1916.

• • •

JOSEP AIXALÀ I CASELLAS

Va néixer al Vendrell el 22 d'abril de 1860 i va morir a l'Havana el 7 de març de 1944.

Publicista, escriptor i mecenes, va dedicar dos llibres a la seva vila nadiua: *Pensant en la vila*, editat el mes d'agost del 1929, i *Hores vagaroses*, al febrer de 1932.

El pròleg de *Pensant en la vila* és de Jaume Carner i el d'*Hores vagaroses* és d'en Pere Coromines.

Pere Coromines fa una descripció de l'home que quan era jovenet (14 o 18 anys, no està prou clar) va embarcar-se cap a l'Havana a treballar a la tabaqueria del «Batet de l'Arboç», el dels famosos tabacs Gener. No va perdre mai contacte amb els amics del Vendrell. Deixà moltes cartes, molta correspondència escrita primerament en castellà. També articles en els periòdics locals. Pere Coromines ens diu que «Josep Aixalà, natural del Vendrell, va aprendre a escriure en català amb les normes de l'Institut», i això, a tres mil milles de la pàtria!

Pensant en la vila són records de la seva infantesa i adolescència. I en *Hores vagaroses* va voler donar a conèixer a la gent de la seva vila els records de la seva arribada a l'Havana i del coneixement amb la gent del país. Però també hi va intercalar imatges de la seva infantesa al Vendrell.

Aquests dos llibres, els va regalar a tots i cadascun dels subscriptors del setmanari *El Baix Penedès*, que publicaven els germans Ramon i els seus descendents.

Al final del pròleg Coromines ens diu: «Hi ha un petit món català dispers que abranda la torxa de la cultura pàtria per les terres d'Amèrica, i de l'Àfrica i de l'Austràlia i de l'Orient. Jo trobo que el llibre de Josep Aixalà haurà de permetre als homes d'estudi de l'avenir de saber com eren i com pensaven i com escrivien als començaments del segle XX els catalans de la diàspora.»

VALENTÍ CARNÉ I SOLER

Va néixer al Vendrell el 15 de maig de 1871 i morí el 19 de febrer de 1952. A causa d'una malaltia d'infantesa, sofrí tota la vida una disminució física. Era de caràcter reservat i col·leccionista de segells. Conegut com a publicista i escriptor. També poeta.

Liris d'aigua. Poesies amoroses. Publicades per la Impremta Ramon Germans, l'any 1894.

L'Albornà. Poema premiat en el certamen de *L'Aureneta* de 1895. Publicat per «Estampa de Anton Comas, Industria, 3, de Vilafranca del Penedès, el 1897. Aquest poema, l'autor el va dedicar a la colla «Àpats i lletres». És un drama d'amor. El pare no vol que la seva filla es casi amb el jove que ella vol i, en canvi, la vol casar amb un altre.

Jorn fatal. Monòleg patriòtic. L'acció passa a la vila del Vendrell, ai matí del 4 de març de 1874, quan el Vendrell es va veure atacat per les tropes carlistes. Representat per Agustí Cohí al Teatre Casino Circo la nit del 12 de març de 1924, en la vetllada commemorativa del cinquantenari del 4 de març de 1874.

La festa de l'espiga. Quadre liricodramàtic, en un acte, en prosa i vers. Música del mestre Joan Ivern. Va ésser estrenat al Teatre Tívoli Vendrellenc, tarda i nit, el dia primer de maig de 1931, per la secció d'aficionats de La Lira Vendrellenca. Imprès per la Impremta Ramon el 1931. L'acció passa en una masia catalana, a primers del mes de juny. El tenor canta una sardana, i la poesia és la següent:

És la dansa catalana
de cap altra la millor,
és garlanda que s'eixampla
com esclat de germanor.
És bell signe de noblesa,
de bondat i sentiment;
hi cap dins de sa rodona
així el dèbil que el potent.

Al compàs de la tenora
van donant-se tots les mans;
no hi ha mai cap privilegi
puix hi caben xics i grans.

És nostra ànima que vibra
constantment en nostre cor,
va passant d'una mà a l'altra
sens deixar-hi cap rancor.

És la dansa, la sardana,
que tothom la pot ballar,
el ball típic de la terra
que jamai no morirà.

Amb la musca barretina
que els fabrins porten al cap,
la sardana és l'emblema
del gai poble català.

No hi ha terra més ufana
com de l'Ebre al Pirineu;
no veureu un pam de terra
que no sigui de conreu.
És senyal que els fills del poble
són aimants tots del treball;
que tots ells ensems treballen
tant al camp com a ciutat.

Del mateix autor:

Dia de dol, quadre dramàtic.

Per errar-se de pis, joguet còmic.

La taverna del racó, sainet de costums.

Crims del cor, assaig dramàtic.

La festa del barri, quadre de costums.

Focs d'encenalls, contes en vers.

Viatge de nuvis, revista comicolírica.

• • •

I també va publicar un llibret de poesies sota el títol *Esclats*, amb pròleg de Josep Aixaà, amb data: Havana, novembre 1932. Es va imprimir a la impremta Ramon el 1933, amb el subtítol *Humorades i cantars*.

Em permeto repetir que és molt interessant la lectura de totes aquestes obres; les paraules, els girs, les situacions... ens traslladen a l'ambient que van viure els nostres avantpassats.

• • •

JAUME ORPINELL I BORRUT

Farmacèutic, poeta i escriptor (26-06-1874 / 17-04-1909). Va néixer al Vendrell el 26 de juny de 1874. De professió farmacèutic, tenia molts amics que l'apreciaven i l'admiraven. L'acompanyaren assíduament durant la llarga malaltia que va contraure i que el va portar a un fatal desenllaç als 34 anys.

«En la seva cambra de malalt es reunien els diumenges, tots els amics. Les diumengeres conferències, com ell deia; les quals resultaven interessantíssimes, puix l'Orpinell posseïa una extensa i sòlida cultura». Així el defineix l'Andreu Nin en l'article que li dedicà a *El Baix Penedès*, en la circumstància de la seva mort.

En les reunions es parlava d'assumptes d'actualitat, de política i sobretot de literatura, de la qual era un fervent devot i afortunat conreador. «L'inoblidable amic era un poeta de cos enter. Sos versos robusts, cisellats amb pulcritud exquisida, fonaments sentits, flueixen amb admirable senzillesa», expressa Andreu Nin.

Amb el títol d'*Elegia*, Jaume Orpinell havia escrit en la mort de sa «companyona de penes i dolors Na Rosina Vall»:

... que hi fa que el fi terrible fos previst!
També sabem que el sol mor cada dia
i al vespre, cada vespre, el món és trist!

Un dels seus treballs, titulat *Uriga, la sacerdotessa famosa*, fou publicat a *El Baix Penedès*. És en prosa i també conté uns versos romàntics.

Havia deixat treballs inèdits: *La flor de la falguera*, poema. La col·lecció *Evangèliques i Contrició*, d'estil romàntic, i d'altres poesies. Alguns dels seus treballs poètics havien estat premiats en diferents certàmens. En prosa fou més fecund. Escrivia a diferents periòdics i revistes: *La Devantera* de Barcelona, *Catalunya Nova* de Tarragona i *Lo Vendrellench* i *El Baix Penedès* del Vendrell, entre d'altres.

Catalanista fins al moll de l'os, de jove, a Barcelona, era concurrent a la penya més propera a la dels prohoms del catalanisme, entre els quals hi havia Àngel Guimerà.

A més dels poemes inèdits, també va deixar sense publicar les següents comèdies: *Amor i medecines* i *El diable enamorat*, en un acte, i *Payrals mercenaries*, en tres actes. També una novel·la amb el títol *Mal de muntanya*.

El penúltim treball que publicà el 1908, a *El Baix Penedès*, fou en commemoració de la pèrdua de les llibertats catalanes. La composició es titula *La darrera jornada*, i hi descriu la gegantina lluita que Catalunya va sostenir en defensa dels seus drets, i el soterrament davall de la petja tirànica de Felip V. Un fragment:

Berwick somriu... Oh Pàtria, quin trist demà t'espera.

De tes gegants columnes, ni una en resta ja!

De totes, la més ferma, caiguda, és la darrera!...

—Gran Déu! Ha sonat l'hora de submissió al tirà!

—No! Mai! O morts o lliures! encara el poble crida:

un crit suprem, que esclata, febrilment a cor!

Mes l'àliga aleteja convulsa, defallida...

i Catalunya mor!!

L'últim treball, l'any 1909, poc abans de la seva mort, el dedicà a Àngel Guimerà, per retre-li tribut, com si pressentís que ja no hi seria quan la vila del Vendrell va homenatjar el gran dramaturg.

BIBLIOGRAFIA

Les valors del nostre Renaixement, d'Alexandre Plana, a cura de Iolanda Pelegrí.

Biblioteca Popular del Vendrell. Obres publicades, i els periòdics *El Vendrellense*, *Lo Vendrellench* i *El Baix Penedès*.

Del fons familiar i particular de la Sra. Maria Carme Cardó i Soler.
També, del fons familiar i particular del Sr. Valentí Carné i Nin.